

Kurdwanów Nowy – zieleń niedoceniona

mgr inż. arch.
MAGDALENA WOŹNICZKA
Politechnika Krakowska
Wydział Architektury
ORCID: 0000-0002-4787-9978

Artykuł prezentuje analizę zielonych terenów otwartych osiedla Kurdwanów Nowy w Krakowie. Celem jest ukazanie ich niedocenionych walorów krajobrazowych i rekreacyjnych. Odkrycie tych atutów zachęci mieszkańców Krakowa do przychylnego spojrzenia na osiedle i umożliwi jego dalszy rozwój.

Osiedla zabudowy wielorodzinnej oceniane są m.in. przez pryzmat: położenia względem centrum miasta, komunikacji, infrastruktury usługowej, bezpieczeństwa, estetyki i coraz częściej walorów krajobrazowych [1, str. 493; 2]. W walory krajobrazowe – zieleń czy nasłonecznienie – nie są możliwe do uzyskania w drodze szybkiej lub kosztownej inwestycji. Ich występowanie jest związane z upływem czasu i naturalnym ukształtowaniem terenu, na które człowiek nie ma wpływu. Pozytywne przykłady osiedli o wysokich walorach krajobrazowych warte są prezentacji,

ponieważ często są to osiedla niedoceniane ze względu na dominację innych negatywnych cech. Zjawisko takie dotyczy osiedla Kurdwanów Nowy w Krakowie, znanego w regionie przede wszystkim jako miejsce starć kibiców piłkarskich [3]. Sfera krajobrazowa Kurdwanowa Nowego jest tematem rzadko poruszonym w opracowaniach naukowych. Jednymi z nielicznych publikacji są [4] oraz [5]. Podczas badań wykorzystano prace dotyczące innych krakowskich terenów zielonych, np. [6], oraz opracowania charakteryzujące cechy zieleni osiedlowej, m.in. [7].

Cel, zakres, metody i kontekst badań

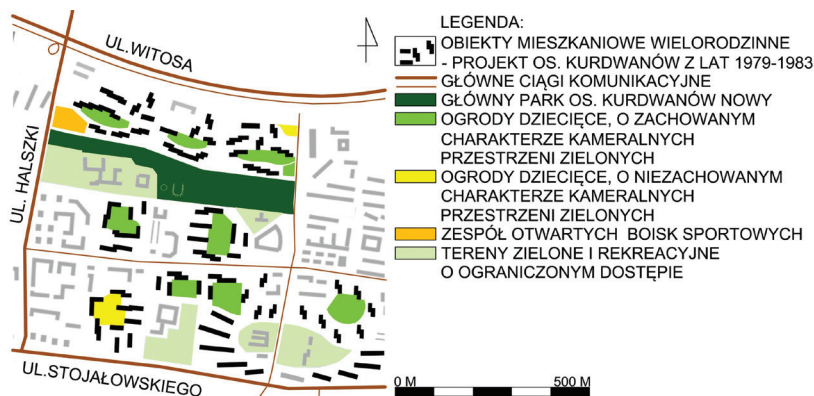
Celem badań jest analiza zielonych przestrzeni publicznych osiedla Kurdwanów Nowy w Krakowie. Badania objęły tereny zieleni otwartej wypoczynku biernego i czynnego [8, str. 126] powstałe w ramach projektu z przełomu lat 70. i 80. XX wieku. Pierwotne osiedle ma powierzchnię 60 ha, z czego analizowane tereny zielone stanowią niemal 10,5 ha (rys. 1.). Zasadniczą metodą badawczą była wizja terenowa, która pozwoliła na ocenę: walorów krajobrazowych, estetyki, funkcjonalności oraz wykorzystania przestrzeni [9] (rys. 2.). Terenowe prace badawcze poprzedzono sporządzeniem charakterystyki projektu wspomnianych terenów zielonych [10] oraz wywiadami z mieszkańcami Krakowa. Prowadzone badania są realizowane w ramach opracowywanej pracy doktorskiej dotyczącej rozwoju przestrzennego Kurdwanowa od poł. XIX wieku do czasów współczesnych.

Projekt terenów zielonych osiedla Kurdwanów Nowy

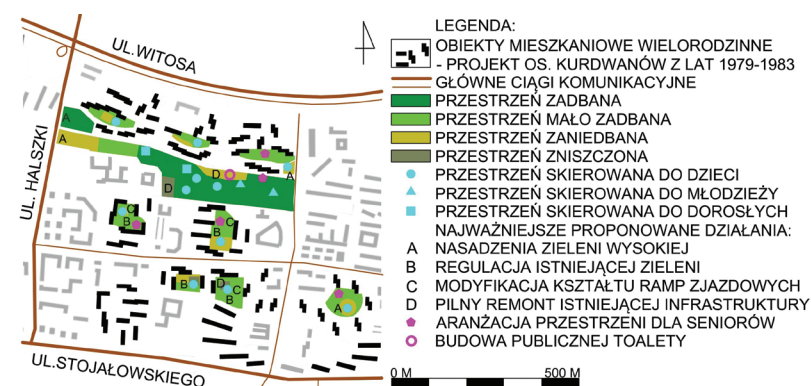
Kurdwanów Nowy to osiedle położone 6 km na południe od krakowskiego rynku. Projekt zespołu powstał na przełomie lat 70. i 80. XX wieku. Budynki wielorodzinne były wznoszone od roku 1980 na terenie pozbawionym zabudowań i wysokiej zieleni [10].

W projekcie osiedla Kurdwanów Nowy zaplanowano otwarte tereny zielone w trzech typach. Powstały one na podstawie ówczesnie obowiązującego Zarządzenia nr 9 Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 29 stycznia 1974 r. [10; 11]. Główną zieloną przestrzeń stanowił park o powierzchni wynoszącej w przybliżeniu 5,4 ha. Dopelnieniem były mniejsze przestrzenie zielone: 11 zieleńców [12, str. 110–111] (tzw. ogrodów dziecięcych) położonych w promieniu 300 m od miejsca zamieszkania [13, str. 21] oraz dwa zespoły boisk sportowych.

Najciekawsze zagospodarowanie posiadał główny park (rys. 3.), zlokalizowany

Rys. 1. Plan osiedla Kurdwanów Nowy, oprac. aut.

Rys. 2. Zielone tereny otwarte osiedla Kurdwanów Nowy, które zachowały funkcje zawarte w projekcie z lat 1979-1983 – analiza przestrzeni oraz najważniejsze działania mające na celu zwiększenie ich atrakcyjności, oprac. aut.

w centrum osiedla stanowiącego I etap projektu. Zielonemu obszarowi nadano formę wydłużonego pasa terenu otoczonego z dwóch stron zabudową wielorodzinną. Przestrzeń została wykreowana z organicznie prowadzonych ciągów komunikacji pieszej oraz zieleni wysokiej i niskiej. Oryginalnym elementem parku był wprowadzony w jego wschodniej części zbiornik wodny, który niestety nie został zrealizowany.

Ogrody dziecięce (rys. 4.), o powierzchni od 0,35 ha do 0,8 ha, znajdowały się w bezpośrednim sąsiedztwie budynków. Zabudowa mieszkaniowa najczęściej okalała zieleńce z czterech stron, czyniąc je miejscami zacisznymi i kameralnymi. Zagospodarowanie tworzyły urządzenia zabaw dla dzieci oraz nieliczne drzewa. Projekt wymienionych przestrzeni musiał odpowiadać na zastane warunki krajobrazowe. W konsekwencji zmiennego ukształtowania terenu w plan osiedlowej zieleni wprowadzono skarpy, schody i rampy. Znajdują się one głównie w obrębie zieleńców. W centralnym parku duża dostępność terenu pozwoliła na zaprojektowanie tras pieszych o łagodnych spadkach.

Czynnikiem wpływającym na kształt przestrzeni zielonych była również lokalizacja na stoku o ekspozycji południowej. Zapewniała ona dobre nasłonecznienie terenu, ale też stwarzała zagrożenie przegrzewania się przestrzeni w lecie. Zaprojektowane nasadzenia drzew liściastych w głównym parku zapewniały w nim cień w okresie letnim i słońce w zimie. Mniejsze place zabaw – usytuowane między budynkami – były chronione przed słońcem przez zabudowę. Wadą tego rozwiązania było ograniczenie dostępu promieni słonecznych do ww. terenów również w okresie jesienno-zimowym.

W ramach projektu zaplanowano dwa zespoły boisk nieusytuowanych w parku. Pierwszy położony przy dzisiejszej ul. Halszki, drugi – niezrealizowany, w miejscu gdzie znajduje się obecnie miejska pływalnia oraz komercyjne korty tenisowe.

Zielone przestrzenie dziś

Do dnia dzisiejszego w Kurdwanowie Nowym utrzymał się podział otwartych przestrzeni zielonych na trzy typy. Główny park oraz zieleńce łączą funkcje wypoczynku biernego i czynnego. Trzeci typ – otwarte boiska sportowe – dziś ogranicza się do jednego zespołu dwóch asfaltowych boisk otoczonych zielenią.

Wyróżniającą się i najbardziej docenianą przestrzenią zieloną jest ponad 5-hektarowy obszar parkowy. Każdego dnia czas spędza w nim wielu mieszkańców osiedla – są to głównie matki z dziećmi. W godzinach wieczornych oraz w dni wolne w parku przebywają spacerujący i ćwiczący na świeżym powietrzu dorośli¹. Przeważająca większość

Rys. 3. Park na osiedlu Kurdwanów Nowy, fot. aut. maj 2020

Rys. 4. Jeden z ogrodów dziecięcych na osiedlu Kurdwanów Nowy, fot. aut. maj 2020

mieszkańców dalszych rejonów Krakowa nie wie o istnieniu tego miejsca w Kurdwanowie. Mimo dobrej komunikacji nie jest to miejsce ich weekendowej rekreacji czy cel spacerów. Nieliczni krakowianie słyszeli o corocznym festynie Jesień Kurdwanowa – nie wiążą go jednak z kurdwanowską zielenią².

Znak rozpoznawczy parku stanowią bujna, zadbana zieleń wysoka. Tworzą ją m.in. klony, lipy, brzozy, wierzby płaczące. Drzewa osiągnęły już rozmiary dające odpowiednią ilość cienia oraz pozwalające na izolację od hałasu ulicznego. Florę dopełniają krzewy formowane w żywopłoty. Planowany pierwotnie organiczny układ ścieżek został zastąpiony prostymi traktami.

W parku znajdują się liczne urządzenia sportowe oraz rekreacyjne wkomponowane w otaczającą je zieleń. Urządzone – i co

istotne, utrzymywane w dobrym stanie, są: dwa place zabaw (otwarty i ogrodzony), siłownia plenerowa, tory przeszkód oraz trawiaste boiska. Ciekawym akcentem jest znajdująca się przy południowej granicy parku sztucznie usypana górką, służąca m.in. do jazdy na sankach. W jej bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się niewielka scena widowiskowa – jej stan techniczny oraz estetyka są na niskim poziomie.

Dużą zaletą parku jest położenie względem głównych ulic. Teren niemal nie graniczy z drogami obciążonymi intensywnym ruchem, dzięki czemu jest miejscem bezpiecz-

¹ Obserwacje autorki z lat 2018–2020.

² Wywiady z losowo wybranymi mieszkańcami Krakowa (z pominięciem mieszkańców dz. Podgórze Duchackie) prowadzone w obrębie Starego Miasta w dniach 1.10.2019–15.10.2019. Próba badawcza – 150 osób, 94% badanych nie wiedziało o istnieniu parku w Kurdwanowie Nowym.

nym i cichym. Wadami obszaru wskazanymi przez mieszkańców Kurdwanowa w konsultacjach społecznych w roku 2019 [14] są: brak miejsc wypoczynku dla seniorów, mała liczba ławek, brak stolików i publicznej toalety, zniszczone nawierzchnie alejek.

Szczególnie niedocenianymi zielonymi przestrzeniami osiedla są ogrody dziecięce. Do dziś charakter zieleńców zachowało 9 z nich. Są to miejsca o dobrej lokalizacji – oddalone od ruchliwych jezdni, otoczone zabudową, bliskie mieszkańcom. Wyróżniają je: kameralność oraz małowicze ukształtowanie terenu, podkreślone wieloma skarpami, schodami, rampami. W każdym z zielonych wnętrz znajduje się mały plac zabaw. Niestety, przestrzenie te są niechętnie wykorzystywane do celów rekreacyjnych przez mieszkańców. Przyczynę może stanowić zaniedbanie części z nich. Niektóre z zieleńców są silnie zadrzewione – rośliny nie są przycinane, przez co przestrzeń jest ciemna i zimna. W innych natomiast strefach zieleni wysokiej jest zbyt mało. W obrębie ogrodów dziecięcych brakuje dogodnie usytuowanych stolików i ławek. Część placów zabaw jest zniszczona, zużyte – silniej niż w głównym parku – są chodniki i asfaltowe ścieżki. Dużym problemem są nieergonomiczne rampy – strome i o dużym rozstawie płaszczyzn ruchu. Ich ukształtowanie utrudnia poruszanie się wózkami dziecięcymi czy inwalidzkim.

Podsumowanie

Zieleń Kurdwanowa jest obszarem znanym głównie mieszkańcom osiedla. Brak użytkownikom z innych rejonów Krakowa można postrzegać jako korzystny ze względu na mniejsze obciążenie przestrzeni. Wartościowym procesem byłby wzrost popularności osiedla – poprzez wykorzystanie walorów krajobrazowych, jako obszaru wybieranego na miejsce zamieszkania. Przełożyłoby się to na dalsze inwestycje i rozwój. Pierwszym krokiem powinno być uzupełnienie infrastruktury terenów zielonych o: nowe ławki oraz kosze na śmieci, stoły i stoliki szachowe, przestrzenie dedykowane określonym grupom wiekowym, publiczną toaletę, alejki oraz rampy umożliwiające wygodne poruszanie się. Dbanie o centralny park nie może odbywać się z pominięciem zieleńców. Ich przestrzeń musi być utrzymywana na równi z główną zielenią –

drzewa powinny być regularnie podcinane, a urządzenia rekreacyjne konserwowane. Zadbane ogrody dziecięce podwoityby dostępną przestrzeń rekreacyjną i stanowiłyby doskonałe miejsce wypoczynku dla osób szukających wyciszenia – m.in. seniorów.

Rozpropagowanie walorów krajobrazu Kurdwanowa można uzyskać m.in. przez organizację konkursów na najpiękniejszy zieleńiec, zwracanie uwagi na zieleń przy okazji festynu Jesień Kurdwanowa, zaangażowanie okolicznych szkół w urządzenie parku czy organizację społecznych spacerów po Kurdwanowie. Zieleń Kurdwanowa Nowego – dzięki swojej już czterdziestoletniej historii – stanowi przyszłość osiedla. Wystarczy o nią zadbać.

Literatura

- [1] B. Chomałowska, Betonowa – dom dla każdego, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2018.
- [2] B. Komar, Współczesna jakość współdzielczej przestrzeni osiedlowej w świetle zasad rozwoju zrównoważonego na wybranych przykładach, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2014.
- [3] A. Maciejowski, 18.05.2017, Krwawy atak na Kurdwanowie. To przyczółek pseudokibiców, Dziennik Polski, <https://dziennikpolski24.pl/krwawy-atak-na-kurdwanowie-to-przyczolok-pseudokibicow/ar/12086581> (dostęp: 1.06.2020).
- [4] E. Gaj, Na granicy miasta i łąki: dziedzictwo kulturowe XI dzielnicy Krakowa Podgórze Duchackie – ścieżka edukacyjna, Młodzieżowy Dom Kultury im. K.I. Gałczyńskiego, Kraków 2009.
- [5] M. Woźniczka, 2019, Kurdwanów – rozwój czy degradacja wsi w wyniku przyłączenia do Krakowa, „Środowisko mieszkaniowe”, nr 26, s. 71–80.
- [6] W. Przegon (red.), Park na Woli Duchackiej w Krakowie, wczoraj – dziś – jutro. Poligrafia Salezjańska, Kraków 2013.
- [7] A. Lis, J. Burdziński, 2007, Zieleń osiedlowa w mieście – czynniki wpływające na zaspokojenie potrzeb społecznych, Zeszyty Naukowe. Architektura, nr 45, s. 55–68.
- [8] J. Pokorski, A. Siwiec, Kształtowanie terenów zieleni, WSiP, Warszawa 1977.
- [9] A. Łukasiewicz, Rola i kształtowanie zieleni miejskiej, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006.
- [10] Projekty osiedla Kurdwanów z lat 1979–1983, w: SM Kurdwanów Nowy.
- [11] Zarządzenie nr 9 Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 29 stycznia 1974 r. w sprawie wskaźników i wytycznych dla terenów mieszkaniowych w miastach. Dz. Bud. nr 2 z dnia 2 lutego 1974 r., poz. 2.
- [12] A. Kępkowicz, Identyfikacja typów przestrzeni publicznej, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2019.
- [13] G. Dąbrowska-Milewska, 2010, Standardy urbanistyczne dla terenów mieszkaniowych – wybrane zagadnienia, „Architectura et Artibus, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej”, t. 2, nr 1, s. 17–31.
- [14] Wyniki konsultacji społecznych dotyczących zagospodarowania Parku Kurdwanów w Krakowie – lipiec 2019, <http://gajda-ak.pl/park-kurdwanow-konsultacje-spoeczne/> (dostęp: 1.06.2020).

DOI: 10.5604/01.3001.0014.2784

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA
Woźniczka Magdalena, 2020, Kurdwanów Nowy – zieleń niedoceniona, „Builder” 08 (277).
DOI: 10.5604/01.3001.0014.2784

Streszczenie: Artykuł prezentuje analizę zielonych terenów otwartych osiedla Kurdwanów Nowy w Krakowie. Celem jest ukazanie ich niedocenionych walorów krajobrazowych i rekreacyjnych. Odkrycie tych atutów zachęci mieszkańców Krakowa do przychylnego spojrzenia na osiedle oraz umożliwi jego dalszy rozwój. Metodami badań były studia w terenie, analiza dokumentacji projektowej osiedla, analiza literatury, wywiady wśród mieszkańców Krakowa. W rezultacie badań wyszczególniono typy zielonych przestrzeni w obrębie badanego osiedla, oceniono ich stan i funkcjonowanie. Badania wykazały, że: zielone przestrzenie Kurdwanowa nie zachowują jednakowego poziomu zainwestowania i użytkowania. Szczególnie duży potencjał rekreacyjny tkwi w zieleńcach. Prawidłowe wykorzystanie zieleni stanowi przyszłość osiedla. W rezultacie badań zaproponowano działania mające na celu wykorzystanie potencjału ww. obszarów.

Słowa kluczowe: Kraków, Kurdwanów Nowy, walory osiedlowych terenów zielonych

Abstract: KURDWANÓW NOWY – THE UNDERVALUED GREENERY. Analysis of green open areas of Kurdwanow Nowy housing estate in Krakow are presented and discussed in this paper. The main purpose of the article is to reveal their underrated landscape and recreational qualities. This may encourage inhabitants of Krakow to look favorably on the estate. It will also enable its further development. The research methodology is based on field studies, analysis of housing project documentation, analysis of literature, interviews among the inhabitants of Krakow. As a result of the research, the types of green spaces within the examined housing estate were specified. Their condition and functioning were assessed. Studies have shown that: Kurdwanow's green spaces do not maintain the same level of investment and use; the recreational potential of small green areas is particularly high; the proper use of greenery is crucial for the future of the estate. As a result, actions that would allow to use the potential of the area were proposed.
Keywords: Krakow, Kurdwanow Nowy, advantages of residential green areas